

УДК 658.7:001.895

Букало Н.А. Волинський інститут економіки та менеджменту

Логістичні системи чинників впливу на формування потреб споживачів у послугах вищої освіти

Анотація. У статті розглянуто питання щодо вищих навчальних закладів, як логістичної системи, особливостей ланок складу логістичної системи, чинників впливу на формування потреб споживачів в послугах вищої освіти.

Annotation. In the article a question is considered in relation to higher educational establishments, as a logistic system, features of lanocs of composition of the logistic system, factors of influence on forming of necessities of users in services of higher education.

Постановка проблеми. Система освіти надаючи послуги споживачам повинна орієнтуватися на потреби випускників, ринку, держави, з врахуванням витрат на її надання та здобуття. В Україні розвиток маркетингу вищої освіти пояснюється, як світовою тенденцією до посилення євроінтеграційних процесів, так і цілою низкою специфічних чинників, притаманних для постсоціалістичного етапу еволюції нашого суспільства. До них належать: зменшення державного фінансування вищих навчальних закладів; невідповідність структури вищої освіти реальним потребам національної економіки і невиробничої сфери; створення вищих навчальних закладів недержавної форми власності; зростаюча конкуренція між вищими навчальними закладами; посилення євроінтеграційних процесів у вищій освіті. Тому необхідним для розвитку ВНЗ є обґрунтування та впровадження в практику управління новітніх підходів до оптимізації функціонування їх економічного механізму. Серед таких підходів чільне місце посідає логістика, яка в Україні починає бурхливо розвиватися.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання

діяльності вищого навчального закладу та управління цим процесом знайшли своє відображення в економічній літературі. Значну увагу їх вивченню приділяли й приділяють такі відомі вітчизняні і зарубіжні вчені як Ю. Алексєєв, А. Бєляєва, А. Загородній, К. Корсак, О. Кратт, О. Кузьмін, Т. Оболенська, А. Панкрухін, Р. Патора. Питання маркетингової концепції управління вищого навчального закладу знайшли своє відображення в працях: Н. Баженової, В. Заруби, Г. Козаченко, А. Павленка, Т. Решетілової. Проблеми управління вищими навчальними закладами висвітлено в роботах: Н. Гончарової, В. Омельченка, Ю. Петруні, Н. Чухрай, В. Щетиніна. Проблеми формування логістичних систем в контексті системного підходу відображено в працях: К. Доля, І. Бланка, О. Митько, М. Окландера, Г.А. Семенова, та ін. Проте, питання логістичних систем й чинників впливу на формування потреб споживачів у послугах вищої освіти не достатньо досліджувалося, що і обумовило вибір теми.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У статті зроблено спробу систематизувати думки науковців щодо логістичних систем, місця ВНЗ в економічній системі, розгляду чинників впливу на формування потреб споживачів в послугах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Логістична система - це адаптивна система зі зворотним зв'язком, яка виконує ті чи інші логістичні функції (операції), складається із підсистем і має розвинуті внутрішньосистемні зв'язки та зв'язки із зовнішнім середовищем [1].

Будь-яка логістична система складається з сукупності елементів-ланок, між якими встановлені певні функціональні зв'язки і відносини. Особливостями ланок, з яких може складатися логістична система, є:

- різна форма власності і організаційно-правова форма;
- відмінності в характері і цілях функціонування;
- різна потужність і концентрація використовуваного технологічного устаткування і споживаних ресурсів;
- розосередженість технічних засобів і трудових ресурсів на великій території;
- висока мобільність засобів постачання;
- залежність результатів діяльності від великої кількості зовнішніх чинників і суміжних ланок [2].

Вищий навчальний заклад як логістична система являє собою: соціальну, виробничо-господарську систему, так як складається із взаємопов'язаних підрозділів, діяльність яких впливає на кінцевий результат навчально-виховного процесу при отриманні знань, умінь, навичок споживачами освітніх послуг. Із зовнішнього середовища надходять людські, інформаційні і фінансові потоки (абітурієнти, фінансування, забезпеченість науково-педагогічними кадрами, матеріально-технічне забезпечення, науково-методичне забезпечення, забезпечення комп'ютерною технікою, Інтернетом, інформованість про стан на ринку праці і ринку освітніх послуг), а результатом діяльності ВНЗ є фахівці різних рівнів кваліфікації. Заклади освіти здійснюють ціленаправлену діяльність на задоволення потреб споживачів послугами вищої освіти й володіють властивостями, які присутні складним відкритим ціленаправленим системам: володіють властивістю самоорганізації, цілісності і відокремленості. Навчальні заклади здатні міняти свій якісний стан під впливом зовнішнього середовища.

Елементами логістичної системи вищого навчального закладу є споживачі послуг вищої освіти; ліцензований обсяг набору абітурієнтів за напрямами підготовки фахівців; кошторисна вартість оплати за навчання в розрізі спеціальностей; термін і форми підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів [3].

Аналіз наукових джерел дає змогу виділити такі основні види (з точки зору ринкових відносин) діяльності вищих закладів освіти [4]:

– навчальні заклади надають освітні послуги і готують спеціалістів: по суті продукують “товар” на ринок кваліфікованої робочої сили;

– ВНЗ функціонують на ринку наукової, інтелектуальної продукції, будучи на цьому ринку одночасно товаровиробниками й споживачами;

– вища школа забезпечує функціонування інших господарюючих суб’єктів наданням освітянських послуг, складаючи відповідний елемент інфраструктури ринку;

– розвиток ВНЗ підпорядковується законам ринкового попиту, що супроводжується наповненням змісту освіти новітніми матеріалами, запровадженням сучасних технологій навчання з високим рівнем інформатизації навчання, формуванням ділових зв’язків із замовниками фахівців;

– розвиток ВНЗ слід розглядати у контексті тенденцій розвитку світових освітніх систем, у т.ч. європейських. Приведення законодавчої і нормативно-правової бази вищої освіти України до світових вимог, відповідної структуризації системи вищої освіти та її складових, упорядкування переліку спеціальностей, забезпечення інформатизації навчального процесу та доступом до міжнародних інформаційних систем.

Навчальні заклади різних освітніх, кваліфікаційних рівнів, галузей знань, форм власності та відомчої підпорядкованості, разом із відповідною інфраструктурою створюють систему освіти. Місце ВНЗ в економічній системі показано на рис. 1.

Розвиток ВНЗ, що надають освітні послуги повинен базуватися на концепції максимального задоволення потреб споживачів. При цьому на різних етапах процесу задоволення потреб ВНЗ повинні запроваджувати дієві заходи впливу, що сприятимуть максимізації задоволення потреб.

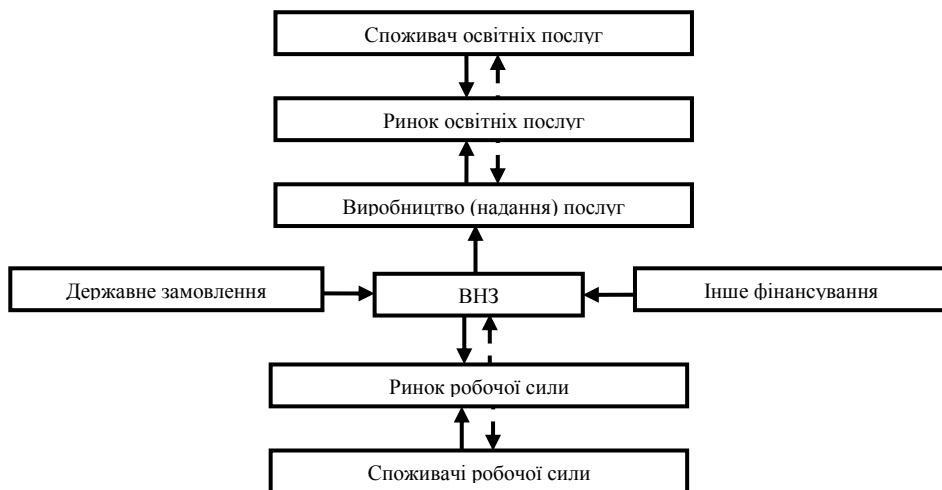

Рис. 1. Місце ВНЗ в економічній системі задоволення потреб

Сьогодні вищий навчальний заклад, з метою забезпечення конкурентоспроможності, повинен функціонувати, враховуючи освітні потреби студента, даючи якісну освіту, яку можна застосовувати як в професійній, так і в суспільній практиці особистості. Для цього необхідно враховувати чинники впливу щодо задоволення потреб споживачів у послугах вищих навчальних закладів.

При дослідженні особистого споживання послуг (в т. ч. і освітніх) виявлено, що потреба в споживанні з часом змінюється та залежить від низки чинників. Детальне вивчення й аналіз їх впливу дозволять виявити чинники формування індивідуальних потреб у споживачів. На формування потреб у освітніх послугах впливають такі чинники: демографічні, економічне середовище, природні, технологічні, політичні, соціальні, культурні [5, с. 209], правові [6, с. 35], психологічні, а також фактори індивідуальної потреби та відносної ймовірності [5, с. 26].

Для залучення більшої кількості абітурієнтів і більш якісного надання послуг вищої освіти, ВНЗ повинні

забезпечувати навчально-виховний процес такими елементами, які є підсистемою логістичної системи:

- необхідною кількістю науково-педагогічних працівників і допоміжного персоналу;
- відповідність Типовим навчальним планам кількості годин, відведених на самостійне вивчення дисциплін;
- послідовність здійснення навчально-виховного процесу, дотримання аудиторного навантаження на тиждень;
- матеріально-технічне забезпечення на належному рівні;
- гнучкий розклад занять;
- забезпечення необхідною кількістю навчальних аудиторій, допоміжних площ;
- навчально-методичне забезпечення;
- умови і вартість оренди приміщень під навчальні аудиторії;
- витрати на оплату праці педагогічному і допоміжному персоналу.

Висновки. Вищий навчальний заклад являє собою логістичну систему, яка складається із взаємопов'язаних підрозділів й має розвинуті внутрішньосистемні зв'язки та зв'язки із зовнішнім середовищем.

Потреби споживачів не постійні з часом змінюється та залежить від низки чинників. На формування потреб споживачів у освітніх послугах впливають такі чинники: демографічні, економічне середовище, природні, технологічні, політичні, соціальні, культурні, правові, психологічні, а також фактори індивідуальної потреби та ін.

Література

1. Ларіна Р.Р. Логістика / Р.Р. Ларіна: Навчальний посібник. - Д.: ВІК, 2005.- 335 С.
2. Кобзева К.В. Логістична система підприємства. Економіка, Менеджмент, Підприємництво. / К.В. Кобзева. Збірник наукових праць: Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2008.-№19. -116-122
3. Лялюк А. М. Управління розвитком вищого навчального закладу на засадах маркетингу і логістики : дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / А. М. Лялюк. Львів, 2006. – 195 с.

4. Огаренко В. М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг / В. М. Огаренко. Монографія. – К. : НАДУ, 2005. – 326 с.
5. Котлер Ф. Маркетинг и менеджмент: [пер. с англ] / Ф. Котлер. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 896 с.
6. Ткаченко Л. В. Маркетинг послуг: підруч. / Л. В. Ткаченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 192 с.